

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΩΝ ΜΑΧΩΝ ΤΟΥ 1821

Μέτο Χυσοτότσι (Α3)

Είναι γεγονός ότι η ελληνική ιστοριογραφία, ιδίως η πιο σύγχρονη, είδε περισσότερο την Επανάσταση του 1821 ως ένα πολιτικό και ιδεολογικό γεγονός, και πολύ λιγότερο ή ελάχιστα ως ένα στρατιωτικό. Παρόλο που, εκτός από μια εθνική επανάσταση που διεκδικούσε την ίδρυση ενός εθνικού κράτους, ήταν κι ένας πόλεμος της Ανεξαρτησίας, δε δόθηκε μεγάλη προσοχή στα διάφορα στρατιωτικά της επεισόδια, είτε αναφορικά με τις χερσαίες είτε με τις ναυτικές επιχειρήσεις.

Κι όμως, αν η επανάσταση μπόρεσε αρχικά να εδραιωθεί γεμίζοντας έτσι αυτοπεποίθηση τους αγωνιστές –σε μια στιγμή που όλα τα εγχώρια και διεθνή προγνωστικά έδειχναν να είναι εναντίον τους– ήταν ακριβώς επειδή μπόρεσε να καταγάγει ορισμένες πρώτες εντυπωσιακές επιτυχίες στο πεδίο της μάχης, όπως με την κατάληψη της Τριπολιτσάς ή με την καταστροφή της στρατιάς του Δράμαλη στα Δερβενάκια. Χωρίς τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, λοιπόν, δεν θα μπορούσε να υπάρξει πολιτική και διπλωματία, ούτε και θα μπορούσαν να πειστούν Έλληνες και ξένοι ότι το αδύνατο θα μπορούσε τελικά να γίνει δυνατό.

Είναι γνωστό ότι οι επαναστάτες στηρίχθηκαν κατά βάση **σε στρατεύματα ατάκτων** και πολύ λίγο σε οργανωμένο τακτικό στρατό, που έτσι κι αλλιώς φτιάχτηκε αργότερα, ήταν πολύ μικρότερης δύναμης, και κατέγραψε ελάχιστες επιτυχίες στο πεδίο των μαχών.

Ως πατριαρχικές κοινότητες της τιμής και της αλληλο αναγνώρισης, οι πληθυσμοί αυτοί που συγκροτούσαν τα στρατεύματα της εποχής, αν ήταν έτοιμοι να ακολουθήσουν κάποιον, ήταν

μόνο εκείνον που αναγνώριζαν και εμπιστεύονταν, εφόσον εκείνος αποφάσιζε να πάρει τα όπλα. Επίσης, με ό,τι όπλο έβρισκαν μπροστά τους ήθελαν να δείξουν ότι είναι πάντα έτοιμοι να πολεμήσουν για την πατρίδα τους ακόμα και χωρίς καμία προηγούμενη στρατιωτική εμπειρία.

Η βασικότερη προτεραιότητα ήταν συνεπώς, το ασύντακτο αυτό ασκέρι των χωρικών να αποκτήσει κάποια στοιχειώδη εκπαίδευση στον πόλεμο και κυρίως πειθαρχία, καθώς το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν οι συχνότερες λιποταξίες, ιδίως μετά από νίκες που συνδυάζονταν με λαφυραγώγηση, οπότε και ο στρατιώτης έβρισκε ευκαιρία να επιστρέψει ικανοποιημένος με τη λεία στο χωριό του. Καταλυτική υπήρξε εδώ η παρουσία και η ηγεσία του 50χρονου τότε Θεόδωρου Κολοκοτρώνη που, έχοντας λάβει αγγλική στρατιωτική εκπαίδευση όταν βρέθηκε στην Ζάκυνθο πολεμώντας κατά των Γάλλων, ανακηρύχθηκε σύντομα σε αρχιστράτηγο κι έθεσε αυστηρούς κανόνες στην οργάνωση των στρατοπέδων, τοποθετώντας σκοπιές («βάσκιες και μυστικόν», δηλαδή συνθήματα) και στήνοντας έναν μηχανισμό επιμελητείας και τροφοδοσίας των στρατοπέδων με τα απαραίτητα, ώστε να μην αναγκάζονται να το εγκαταλείπουν οι στρατιώτες τους όταν έβλεπαν ότι υπήρχαν βασικές ελλείψεις. Η εκπαίδευση των στρατιωτών περιελάμβανε συχνή εκγύμναση με διάφορες ασκήσεις με τα όπλα αλλά στην πραγματικότητα την ουσιαστική εμπειρία την αποκτούσαν στο ίδιο το πεδίο της μάχης.

Αμυντικές ήταν οι τακτικές που ακολουθούνταν και στις μάχες των ελιγμών. Από τη στιγμή που είχε αποκλειστεί ως ασύμφορη η αντιπαράθεση κατά μέτωπο, οι Έλληνες, έχοντας πλήρη συνείδηση των μειονεκτημάτων τους και εκμεταλλευόμενοι από την άλλη τα συνήθως στενά περάσματα που διασχίζουν την Στερεά Ελλάδα, **επέλεξαν να καιροφυλακτούν να έρθει ο εχθρός σε αυτούς παρά να επιτεθούν εκείνοι κατά πρόσωπο.** Αν πάλι η μάχη κατέληγε σε πόλεμο θέσεων, αυτός διεξαγόταν συνήθως όσο υπήρχε φως και όχι τη νύχτα, κι εξελισσόταν σε έναν πόλεμο νεύρων, με τους αντιπάλους να ανταλλάσουν βραιοί και ταπεινώσεις, με ευφάνταστη ευρηματικότητα. Βέβαια για τις ανάγκες της επιχείρησης έπρεπε να συνεργαστούν αρκετοί οπλαρχηγοί μεταξύ τους, ωστόσο σπανίως εφαρμοζόταν κάποιο κοινό σχέδιο μάχης, καθώς επικρατούσε η πολυαρχία και άρα η αναρχία την ώρα της μάχης. Εκείνος που αποφάσιζε να υποχωρήσει, δεν αισθανόταν υποχρεωμένος να ρωτήσει κανέναν, αφήνοντας ακάλυπτους τους συντρόφους του.

Αν πάλι έπρεπε κάποια στιγμή να επιτεθούν όλοι μαζί, το έκαναν σε μπουλούκια και διασκορπισμένοι σε βάθος. Οι μόνοι που πολεμούσαν με αραίωση κατά πλάτος και όχι σε βάθος ήταν οι Σουλιώτες, οι αρχηγοί των οποίων ήταν και οι μόνοι που βρίσκονταν στην πρώτη γραμμή της μάχης, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους οπλαρχηγούς που είχαν την τάση να αυτοπροστατεύονται διότι τυχόν απώλεια του αρχηγού σήμαινε και διάλυση της ομάδας τους.

Δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις παληκαριών που άλλαζαν καπετάνιο αν εξασφάλιζαν αλλού καλύτερους όρους, κυρίως οικονομικούς. Δεν υπήρχε μεγαλύτερη ταπείνωση από το να χάσουν στη μάχη τα όπλα τους –κουμπούρια, καριοφίλια, γιαταγάνια κ.λπ. – (που υμνήθηκαν άλλωστε τόσο πολύ και στα δημοτικά τραγούδια), ή ακόμη χειρότερα να τους τα αφαιρέσει ο αρχηγός ως τιμωρία για κάποιο σοβαρό παράπτωμα.